

ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВІТНІХ УСТАНОВ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Анотація. У статті визначено основні підходи діяльності освітніх установ до формування здорового способу життя дітей та молоді; роль позашкільних навчальних закладів у збереженні та зміцненні здоров'я вихованців.

Ключові слова: здоровий спосіб життя, виховні технології, позашкільний навчальний заклад.

Особливою загрозою майбутньому країни є нинішній стан здоров'я і спосіб життя дітей та молоді. Кожна п'ята дитина народжується з відхиленнями у стані здоров'я. У 90% школярів діагностуються різні захворювання. Така ситуація становить реальну загрозу генофонду нації, безпеці України, стає пріоритетною проблемою загальнодержавного значення, яку необхідно адекватно вирішити. Національні інтереси вимагають невідкладного вжиття ефективних заходів для вирішення соціально значущої проблеми запобігання захворюваності шляхом зміцнення здоров'я людей як вищої соціальної цінності, наголошується в Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми "Здорова нація" на 2009–2013 рр. [4].

Метою статті є визначення основних підходів до діяльності освітніх установ щодо формування здорового способу життя дітей та молоді, виявлення ролі позашкільних навчальних закладів у формуванні культури здоров'я вихованців.

Існують різні підходи до реалізації освітньої політики з питань формування культури здоров'я дітей та молоді. А. І. Шиян констатує [5], що в Україні, як і взагалі в світі, склалися несприятливі тенденції здоров'я населення загалом і окремих соціально-демографічних груп зокрема. Політичні суперечності, економічні проблеми, несприятливе соціокультурне середовище погіршують стан психічного та фізичного здоров'я молодих людей, стимулюють поширення шкідливих звичок. Здоров'я нації нині розглядається як показник цивілізованості держави, що відображає соціально-економічне становище суспільства. Зміни державної політики, розвиток технологій виробництва в першій половині ХХІ століття підтвердили, що між здоров'ям людини і характером суспільства, в якому вона живе, соціальними умовами і факторами способу життя існує тісна кореляція. У зв'язку з цим виникла потреба у пошуку спільних підходів до формування освітньої політики держави з питань здорового способу життя молоді. Утвердження і розвиток української державності, прагнення увійти в європейське і світове товариство спонукають до вивчення кращого світового досвіду та орієнтування на ті тенденції, які визначають міжнародну державну освітню політику з питань формування культури здоров'я молоді.

Л. Піндер у своїх роботах зазначає, що з точки зору державної політики, сучасний підхід до сфери освіти, заснований на результатах наукових досліджень з проблем формування та збереження здоров'я населення, є

набагато більш ефективним і економічно доцільним порівняно з нескінченними витратами на лікування наслідків нездорового способу життя. Найбільшу користь для держави, враховуючи майбутнє, очевидно, повинно принести формування культури здоров'я підрастаючого покоління. Ще в 1974 р. Відділення шкільного здоров'я американської асоціації громадського здоров'я (School Health Section of the American Public Health Association) висловило свою позицію, що “освіта в сфері здорового способу життя має стати тривалим процесом від зачаття до смерті, і що така освіта повинна бути обов'язковою, інтегрованою і планомірною” [6].

На думку Н. Василенко [1], важливим аспектом концепції формування здорового способу життя з методологічної точки зору є те, що молодь потрібно спонукати до дослідження її особистих позицій і переконань, до з'ясування цінностей і аналізу різних кроків в процесі прийняття того чи іншого рішення. У центрі уваги має бути виховання відповідальності та досягнення розуміння учнями, як правильно обрати свій життєвий шлях.

Освіта покликана грати особливу роль завдяки своїй здатності забезпечувати навчання як різних груп населення протягом всього життя, так і фахівців різних галузей на всіх етапах їхньої професійної діяльності [2].

У підсумковому документі Джакартської конференції “За пропаганду здорового способу життя в XXI столітті” підкреслено, що для подолання нових загроз здоров'ю необхідні нові пріоритети діяльності з формування здорового способу життя в XXI столітті (4 міжнародна конференція, Джакарта, 1997 р.):

- сприяння посиленню громадянської відповідальності тих, хто приймає рішення в державних структурах, недержавних громадських організаціях, приватних інститутах;

- консолідація і розширення партнерських відносин щодо діяльності з формування здорового способу життя між різними галузями господарства, науки, культури на всіх рівнях державного управління та активності громадських організацій;

- посилення спроможності індивідів та спільноти ефективно діяти у напрямі формування здорового способу життя;

- створення ефективної інфраструктури формування здорового способу життя.

Нові реалії передбачають створення соціокультурного середовища для підтримки діяльності з формування здорового способу життя. Таке середовище повинне створюватися на багатогалузевому превентивному підході.

Зміна пріоритетів в світовій політиці підтверджується ще одним міжнародним документом “Політика досягнення здоров'я для всіх в XXI столітті”, в якому зазначено, що всі держави-члени Євробюро ВООЗ, в тому числі Україна, повинні здійснювати політику формування здорового способу життя населення, особливо молоді.

Україна не стоїть осторонь зазначених процесів. Підтвердженням цьому – ухвалена в 2002 р. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, в якій серед пріоритетів державної політики розвитку освіти визначено пропаганду через освіту здорового способу життя [3], затверджена в 2004 р.

Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді, в якій вказується на пріоритетність проблеми формування здорового способу життя дітей та молоді в усіх ланках освіти.

В Україні створені передумови для оновлення змісту і технологій виховання, виконання освітою виховної, культурологічної місії. Змінюється погляд на виховання як процес подолання негативних тенденцій у розвитку особистості та засоби перевиховання, сприйняття вихованця тільки об'єктом виховних впливів. На зміну йому приходить розуміння виховання як процесу залучення особистості до системи цінностей, окультурення її життя, сприяння становленню її сутнісних сил, творчої активності.

Сьогодні сформовано соціальне замовлення на ефективні виховні системи та технології. Істотною роллю у вихованні особистості відіграють позашкільні навчальні заклади, де задовольняються інтереси, індивідуальні запити дітей та молоді у сфері культури, мистецтва, наукових знань, техніки, природи, виробництва, життєвої практики. У позашкільному закладі створюються сприятливі умови для розвитку творчої особистості. Принципом діяльності позашкільних установ є добровільна участь всіх бажаючих, різновіковий склад груп, облік індивідуальних уподобань, інтересів, здібностей гуртківців, спроби якомога ширше охопити підростаюче покоління, запропонувати вихованцям корисні для їхнього духовного та фізичного розвитку заняття. Реалізація таких завдань можлива лише за умови співпраці позашкільних навчальних закладів із навчальними закладами різних типів.

Існують педагогічні колективи навчальних закладів, які активно працюють над завданням впровадження здоров'язберігаючих технологій, підвищуючи ефективність навчально-виховного процесу (Національна мережа Шкіл сприяння здоров'ю – 2004-2012 рр.). Вони сприяють створенню здорового освітнього простору, де учні, вчителі, батьки займають чітку громадянську позицію щодо виконання Державних та національних програм з формування культури здоров'я, Указів Президента України, Постанов Кабінету Міністрів України, спрямованих на утвердження здорового способу життя, профілактику тютюнопаління, алкоголізму, захворювань ВІЛ-інфекцією/СНІДом та інших небезпечних хвороб, вживання наркотичних речовин серед дітей та учнівської молоді.

Виходячи з вище сказаного, у вирішенні ситуації з формування культури здоров'я молоді в Україні корисним може стати досвід і можливості позашкільних навчальних закладів. Завдяки відкритості виховної системи, варіативності, різноманітності гуртків, студій, секцій, клубів за інтересами вони мають можливість реалізувати завдання з формування здорового способу життя, створення нових форм фізкультурно-оздоровчої роботи. У позашкільних установах створюються сприятливі умови для розвитку творчої і здорової особистості.

Література

1. Василенко Н. Проблема здорового способу життя в освіті європейських країн / Н. Василенко // Шлях освіти. – 2000. – № 1. – С. 19–22.

2. Здоров'я - 21: Основи політики досягнення здоров'я для всіх в Європейському регіоні ВООЗ: введення. – Копенгаген : ВООЗ (Ерб), 1998. – № 5. – (Європейська серія по досягненню здоров'я для всіх).

3. Книга класного керівника : довідково-методичне видання / упоряд. С. В. Кириленко, Н. І. Косарева. – Харків : Торсінг ПЛЮС, 2005. – С. 188–202.

4. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми “Здорова нація” на 2009–2013 рр.. (Схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 травня 2008 № 731-р.).

5. Шиян А. І. Освітня політика з питань здорового способу життя молоді в другій половині ХХ століття.

6. Bedworth A., Bedworth B. The Profession and Practice of Health Education / A. Bedworth, B. Bedworth. – WM. Brown Publishers, 2001. – С. 76.

В. В. Мачуський
м. Київ

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Анотація. Висвітлено результати експериментального визначення стану підготовленості педагогів до формування соціальної компетентності у вихованців позашкільних навчальних закладів.

Ключові слова: педагог позашкільного навчального закладу, соціальна компетентність, позашкільний навчальний заклад.

Нині одним із перспективних підходів у педагогічній науці виступає компетентнісний підхід, який представляє такий зміст освіти, котрий не зводиться до знаннево-орієнтаційного компонента, а передбачає оволодіння досвідом вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей. Йдеться про підвищення ролі позашкільної освіти у процесах виховання, соціалізації дітей та учнівської молоді, формування соціальної компетентності учнів та відповідної підготовки до цієї роботи педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів.

Метою статті є визначення стану підготовленості педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів до формування соціальної компетентності у вихованців таких закладів.

Особливостями, притаманними позашкільній освіті, визнаються завдання і зміст організаційно-методичної діяльності позашкільних навчальних закладів в регіоні і безпосередньо цієї діяльності в самому колективі. Сьогодні навчально-виховний процес у позашкільних навчальних закладах передбачає охоплення таких галузей знань і практичної діяльності, які виходять за межі гурткового заняття, підручника, навчального плану. А це, у свою чергу, підвищує вимоги до педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів. У статті 21 Закону України “Про позашкільну освіту” визначено, що педагогічним працівником цих закладів повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї